ABDÜLMELİK BİN UMEYR

Tâbiîn'in meşhûrlarından âlim ve fakîh bir zât olup, Kûfe kadısı idi. İsmi Abdülmelik bin Umeyr bin Suveyd bin Harise bin İmlâs İbni Şuneyf El-Kûfî el Kıptî el-Ferâsî olup, künyesi Ebû Ömer'dir. (Ebû Amr da denildi). Kıptî ve Ferâsî denilmesinin sebebi; kendisinin, çok güzel bir yarış atı olduğu içindir. 32 (m. 652)'de doğmuştur. Şa'bî'den sonra Kûfe kadılığı yaptı. Hazreti Ali'yi gördü. Babası, Hazreti Ali hutbe okurken yanına götürdü. Hazreti Ali onun başını okşamıştır. 136 (m. 753)'de Kûfe'de vefât etti.

Abdülmelik bin Umeyr (radıyallahü anh) Eş'as bin Kays, Câbir bin Semre, Cerîr, Abdullah bin Zübeyr, Mugîre bin Şu'be, Nûmân bin Beşîr, Amr bin Haris, Cebr bin Atîk, Useyd bin Safvân, Abdullah bin Haris bin Nevfel, Abdurrahmân bin Ebî Bekr, Abdurrahmân bin Ebî Leylâ ve daha birçok âlimden hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden de oğlu Mûsâ, Şehr bin Havşeb, A'meş, Süleymân et-Teymî, Süfyân-ı Sevrî, Şu'be, Zeyd bin Ebî Enîse, Cerîr bin Ebî Hâzim, İsmâîl bin Ebî Hâlid, Züheyr bin Muâviye, Hûşeym bin Beşîr, Şuayb bin Safvân, Cerîr bin Abdülhamid, Hammâd İbni Seleme, Zekeriyyâ bin Ebî Zaide Şûreyk, Süfyân bin Uyeyne ve birçok âlim hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Rivâyet etmiş olduğu hadîs-i şerîfler meşhûr kitaplarda ve sahihayn (Sahih-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim) da mevcûttur. İmâm-ı Buhârî ondan ikiyüz civarında hadîs rivâyet etmiştir. Ali bin Hasen es-Süncânî onun beşbin hadîs bildiğini zikretmiştir. Abdülmelik bin Umeyr çok fasîh olarak konuşurdu. İbni Merd onu Kûfe'nin çok fasîh konuşan dört zâtından biri olduğunu beyân etmiştir. Neseî; O'nun rivâyetlerinde bir beis olmadığını söylemiştir. Ebû İshâk el Hemedânî "İlmi, Abdülmelik bin Umeyr'den öğreniniz!" demiştir. İbni Hibbân, İbni Numeyr, İbni Muin O'nun sika ve hadîslerinde sağlam olduğunu söylemiştir. O hadîs-i şeriflerden tek bir harfin dahi hazf edilmesini uygun görmezdi.

Kendisi şöyle anlatır: Mus'ab bin Zübeyr'in kesik başı Abdülmelik bin Mervan'ın önüne getirildiği zaman köşkünde, O'nun yanında idim. O'nu gördüm ve titremeye başladım. Abdülmelik bin Mervan bana "Sana ne oldu?" diye sordu. O'na: "Allahü teâlâ seni korusun yâ emir-el-mü'minîn. Ben bu köşkte burada, Ubeydullah İbni Ziyâd ile beraber bulundum. Hazreti Hüseyn'in mübârek başını burada gördüm. Sonra burada Muhtâr-ı Sekâfî ile beraber bulundum. Burada Muhtâr'ın önünde Ubeydullah İbni Ziyâd'ın başını gördüm. Sonra burada Mus'ab bin Ez-Zubeyr ile beraber bulundum, Muhtâr'ın başını onun önünde gördüm. Sonra aynı yerde Mus'ab bin Zübeyr'in başını senin önünde gördüm" dedi. Daha sonra Abdülmelik bin Mervan hemen ayağa kalktı ve o köşkte o katın yıkılmasını emredip orayı yıktırdı.

İmâm-ı Ebû Yûsuf İsmail bin İbrâhîm'den rivâyetle Abdülmelik bin Umeyr; Sakîften bir zât bana şöyle anlattı: "Hazreti Ali, beni Abkara'ya vâli tayin etti. Bu sırada ora halkı da yanımda idi. Onların yanında bana şunları söyledi: Onların ödeyecekleri vergileri tam olarak almağa bak. Herhangi bir husûsta onlara ruhsat vermekten, acımaktan şiddetle sakın. Asla senden bir zaafiyet görmesinler, öğle vakti de bana gel" dedi. Öğle vakti Hazreti Ali'nin yanına vardım. O zaman gayet yumuşak davranıp: Vâlisi bulunduğun halkın önünde sana bazı şeyler söyledim. Çünkü onlar hilekâr bir'kavimdir. Onların başına geçtiğin zaman vaziyete bak. Kış ve yaz onlara âit bir elbiseyi, yiyecekleri rızkı, binecekleri hayvanı ellerinden alıp satma, ödeyemedikleri para için onları asla zorlama. Yine bazılarını para sebebiyle ayakta da sakın bekletme. Vergi olarak aldığın maldan onlara hiçbir şey satma. Biz ancak onların affını kabûl etmekle emrolunduk. Eğer sen emirlerime muhalefet edersen Allahü teâlâ benim yerime seni yakalar. Eğer sözlerime muhalif bir hareketin zuhur eder ve bana ulaşırsa seni azlederim" buyurdu.

Abdülmelik bin Umeyr, Câbir bin Semûre'den (radıyallahü anh) şöyle rivâyet etmektedir: "Küfe ahâlisi Hazreti Ömer'e, Hazreti Sa'd bin Ebî Vakkas'ı şikâyet ettiler. Bunun üzerine Hazreti Ömer onu vazîfeden aldı ve yerine Ammâr bin Yâser'i (radıyallahü anh) tayin etti. Kûfeliler şikâyeti o kadar ileri götürmüşlerdi ki, namaz kılmasını bile bilmiyor, demişlerdi. Hazreti Ömer, Hazreti Sa'd'a bir haberci gönderip onu yanına davet etti. Geldiğinde "Yâ Ebâ İshâk, bu adamlar senin namaz kılmayı bilmediğini iddia ediyorlar. Sen bu husûsta ne dersin?" diye sordu. Hazreti Sa'd cevabında: "Vallahi ben onlara Resûlullahın (aleyhisselâm) namazına benzer namaz kıldırıp ondan hiçbir şey eksiltmiyorum. Yatsı namazını kıldırırken ilk iki rekâtde daha çok kıyamda dururum. Son iki rekâtta da az dururum" buyurdu. Hazreti Ömer, "Bizim de zâten senin hakkındaki zannımız böyle idi" buyurdu. Bu meseleyi tahkîk için müfettişler gönderdi. Bunlar kime sordularsa hep onun hakkında hayırlı şeyler söylediler. Nihâyet Benû Abs'e âit bir mescide girip yine aynı şeyleri sordular, doğru söylemeleri için de yemîn verdirdiler. Bunun üzerine Ebû Sa'de künyesiyle bilinen Üsâme bin Katade ayağa kalktı ve "Mademki bize yemîn verdin, Sa'd, İslâm askerinin başına geçip harb etmez, ganîmet taksiminde eşit davranmaz. Hüküm verirken adâletli davranmaz" dedi. Bunun üzerine Hazreti Sa'd "Vallahi ben de üç şeyle duâ edeceğim: Yâ Rabbî senin bu kulun yalancı ise; riya ile halk görsün ve duysun diye söylediyse, ömrünü uzat, fakîrliğini çoğalt ve onu fitnelere uğrat" Daha sonraları o adama hâlinden sorulduğu zaman "İhtiyarlamış, fitneye düşmüş bir pîr-i fânî'yim, Hazreti Sa'd'in duâsı bana isâbet etti" derdi. Abdülmelik bin Umeyr "Sonraları onu ben de gördüm. Yaşlanmaktan kaşları gözlerinin üzerine sarkmış olduğu hâlde yolda kızlara sataşırdı" diye haber vermiştir. Rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte Ebû Mûsâ Eş'arî (radıyallahü anh) şöyle buyurdu: Resûlullah efendimiz, hastalandı ve hastalığı şiddetlendi, bunun üzerine "Ebû Bekir'e emredin de cemaate namaz kıldırsın" buyurdular.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yân, cild-3, sh. 164

2) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 135

3) Mîzân-ül-i'tidâl, cild-1, sh. 660

4) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-6, sh. 411

ABDÜLVÂHİD BİN ZİYAD (ZEYD)

Tebe-i tabiîn devrinde Basra'da yetişen meşhûr hadîs, fıkıh âlim ve evliyâlarından. Adı Abdülvahid bin Ziyâd'tır. Doğum ve vefât târihleri kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, meşhûr hadîs âlimi Buhârî (radıyallahü anh) Abdülvahid bin Ziyad'ın Basra'da yaşadığını, burada hadîs ve fıkıh ilmi tahsil ettiğini,